

doi:[10.29285/actapinteriana.2020.6.119](https://doi.org/10.29285/actapinteriana.2020.6.119)

A ferences források magyar nyelvű rövidítési rendszere

Dobszay Márton Benedek^a OFM & Kámán Veronika^b

^aMagyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 1024 Budapest, Margit körút 23.
benedek@ferencesek.hu

^bMagyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 1024 Budapest, Margit körút 23.
Óbudai Árpád Gimnázium, 1034 Budapest, Nagyszombat utca 19.
kaman.veronika@ferencesek.hu

Dobszay M. B. & Kámán V. (2020): A ferences források magyar nyelvű rövidítési rendszere. The Hungarian system of abbreviation of Franciscan sources. Acta Pintériana, 6: 119-153.

Abstract: The study summarizes the Hungarian abbreviations for Franciscan sources into a standardized system. The practice of abbreviations of Hungarian-language publishing has been scrutinized and a new objective has been set out to create a new abbreviation system which would be logical, consequent but flexible at the same time, making also possible to insert newly discovered or re-translated sources, and which is compatible with academic literature. The creation of a new abbreviation system is justified because the models applied in the publications have not been standardized thus there is no ‘adoptable’ model when creating the new Hungarian system of abbreviations. The study explains the principles of the abbreviation system which is based on the abbreviating practice used for the past decades in Hungarian publications, as well as on the experiences of international ones. It is also important to keep the oeuvre according to each author and to clearly understand the special abbreviations of frequently used genres and special terms. Along with the principles stated, it becomes possible to compile a logical abbreviation system the works that may be discovered in the future. The paper concludes with a tabular presentation of the established abbreviation system.

I. A munka időszerűsége

A 2017 februárjában a Jacques Dalarun által közreadott és Varga Kapisztrán által magyar nyelvre fordított Szent Ferenc-életrajz kiadásával a Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány útjára indította a Ferences Források Magyarul című sorozatot. Az új sorozat, amely Szent Ferenc és Szent Klára életéhez kapcsolódó források fordítását, illetve újrafordítását tűzi ki célul, 2018 végére már három kötetet számlált: 2018 márciusában *Testvérünk és atyánk. Rövidebb ferences források I.*, 2018 szeptemberében pedig *Assisi Szent Ferenc írásai* címmel látott napvilágot a sorozat második, illetve harmadik kötete. Az előkészítő munka szembesítette a szerkesztőket azzal a problémával, hogy a ferences források rövidítései közel sem mutatnak egységes képet az addig megjelent magyar kiadásokban.

A rendtartomány távlati tervei különösképpen is időszerűvé teszik egy új rövidítésjegyzék kialakítását: a ferences források régóta tervezett magyar nyelvű összkiadása, illetve egy új, a ferences forrásokat – akár megjelenésük folyamatában – közzétevő weboldal, elektronikus szövegkiadás, adatbázis egyfajta megalapozásaként.

II. Célok

Jelen tanulmány célja a latinul és a nyugati világnyelveken (olasz, német, angol, francia) megjelent források, valamint az eddig közreadott hazai kiadások által használt rövidítések összefoglalása (összehasonlító elemzése), majd egy egységes, közmegegyezésen alapuló magyar rövidítésrendszer létrehozása, amely általános kánonként szolgálhat minden későbbi forráskiadás és ferences témájú munka számára. Egy ilyen rövidítésjegyzék két legfontosabb ismérve látszólag mintha egymásnak ellentmondana: hiszen egyszerre kell lehetőség szerint logikusnak, következetesnek, szilárdnak lennie, amely nem változik új fordítások megjelenésével; ugyanakkor kellően rugalmasnak is, amelybe könnyen beleilleszthető egy esetlegesen előkerülő korábban ismeretlen forrás és amely képes kezelni a szövegtörédek kérdését is. Stabilitást és egyszerre rugalmasságot kíván a rendszertől az a követelmény is, hogy kompatibilisnek kell lennie a szakirodalommal, lehetővé téve akár a már meglévő, akár az eztán megszülető tanulmányok hivatkozásainak visszakereshetőségét, egymásnak való megfeleltethetőségét. Ezért jelen tanulmányunk mellékleteként közreadjuk azt a táblázatot (lásd **9. táblázat**), amely egyértelműen megfelelteti a most kialakított rövidítésjegyzék egyes tételeit a korábbi forráskiadásokban használt rövidítésekkel.

III. Módszerek

1. Nemzetközi kitekintés

A magyar nyelvű rövidítésrendszer megalkotását megelőzően összehasonlító táblázatba foglaltuk a nagy világnyelvek összkiadásainak rövidítésjegyzégeit (lásd **8. táblázat**). Ennek elemzésekor megállapítható, hogy a modellek, amelyek mentén az egyes nyelvek a ferences források rövidítésjegyzégeit összeállították, nem egységesek, így, bár elemeikben ötletet adhatnak, nem áll rendelkezésünkre egy, a magyar rövidítésrendszer kialakításakor „lemásolható” modell. Ezt erősíti néhány alább részletesen ismertetett további érv (pl. a korábban jól bevált magyar rövidítésekhez való ragaszkodás, az újonnan felfedezett források beilleszthetősége, a szerzői korpuszok egybentarthatósága, a könnyebb visszakövethetőség követelménye a mű szerzőjére, címére, címzettjére, műfajára vonatkozóan). Bár az egyes nyelvek módszerei mutatnak hasonlóságokat egymással, gyakran még az egy nyelven kialakított rendszeren belül is tapasztalunk következtelenségeket. A kapcsolt táblázat ugyanakkor segítséget nyújt a felhasználónak ahhoz, hogy az idegen nyelven tanulmányozott írásokban eligazodjon.¹

Vizsgálatunkban öt különféle – latin (MENESTÒ & BRUFANI 1995), olasz (PAOLAZZI 2011), német (BERG & LEHMANN 2009; SCHNEIDER & ZAHNER 2013), francia (DALARUN 2010; DALARUN 2013) és angol (ARMSTRONG; WAYNE HELLMANN & SHORT 1999) nyelvű – gyűjtemény rövidítési gyakorlatát vettük szemügyre, a teljes (de minimálisan a Szent Ferenc és Szent Klára műveit közreadó) forráskiadásokat véve alapul. Az említett munkák a rövidítések legkülönbözőbb és általában önmagukban sem egységes rendszerét alkalmazzák. A különböző gyakorlatok rendező elvei a teljesség igénye nélkül a következők: az egyes művek latin vagy népnyelvű címének rövidítése, a szerzőre utaló rövidítés használata, az adott írás műfaját alapul vevő rövidítés vagy az eddig említett formák kombinációja. Gyakori, hogy a rendszer alkotója az azonos szerzőségű és/vagy témájú írásokat számozással sorba veszi, mindez azonban nem feltétlenül követi a művek keletkezésének kronológiáját. Bizonyos formák alkalmasabbak arra, hogy magából a rövidítésből könnyen következtethessünk a mű tartalmára, más esetekben olyan sorozat jön létre, amelybe könnyen és logikusan beilleszthetők a később esetlegesen

¹ A különböző nyelvű szövegkiadások kérdéseiben való eligazodáshoz lásd BARTOLI LANGELI 2014, in *Francesco e Chiara d'Assisi. Percorsi di ricerca sulle fonti*, pp. 29-86. (Megjegyzendő azonban, hogy a tanulmány nem veszi számba a fordítások összességét, gyűjtése pl. a magyar nyelvet illetően sem teljes.)

előkerülő művek. A rövidítésrendszer tipográfiai kialakítása, a kis- és nagybetűk, valamint a számozások használata eltéréseket mutat a különböző rendszerekben (pl. a rövidítés minden, a címben szereplő szó kezdőbetűjét nagy karakterrel jelzi, vagy csupán a cím első szavánál használja azt, a továbbiakhoz kisbetűket használ). Saját, később ismertetett rendszerünkkel a német gyakorlat mutatja a legnagyobb hasonlóságot.

2. Szempontok az eddigi magyar kiadások elemzése alapján

A korábban megjelent magyar nyelvű szövegkiadásoknál használt rövidítéseket a **9. táblázatban** foglaltuk össze. Ennek rövid elemzése egyértelművé teszi az egységes rendszer hiányát, ugyanakkor olyan (alább ismertetett) megoldási módszereket tár elénk, amelyek a végső rendszer megalkotásakor is figyelembe vehetőek.

a. Az első helyen a szerző nevének rövidítése áll (1Cel stb. típusú rövidítések)

Az új magyar nyelvű rendszer kialakításakor két alapvető irány körvonalazódott. Az első esetben, ha nem Szent Ferenc vagy Szent Klára művéről van szó, az adott mű szerzőjének neve szerepel a megfelelő sorszám után a rövidítés első elemeként a műfaj megjelölése nélkül (ha pedig Ferenc vagy Klára művéről van szó, a műfaj megjelölésével, de a szerző nevének elhagyásával). Ezt a módszert követik a korábbi magyar kiadások rövidítései, amikor pl. Celanói Tamás Szent Ferenc-életrajzait 1Cel, 2Cel stb. formában rövidítik. Ez a megoldás azt is lehetővé tenné, hogy a szerzői korpuszokat egyben tartsuk: ez a betűrend (tehát a visszakereshetőség megkönnyítése), a bővíthetőség és a(z) esetlegesen előkerülő töredékek rendszerbe illesztése szempontjából is racionális megoldásnak tűnik. Hátránya azonban, hogy következetes alkalmazása kiiktat nem egy eddig nagyon is megszokott jelzési formát a rövidítésrendszerből: elegendő Szent Bonaventura Szent Ferenc-életrajzaira gondolnunk – a *Legenda maior* esetében például a jól megszokott LM 1Bon-ra, a *Legenda minor* esetében a Lm rövidítés 2Bon-ra cserélődne (ahogyan az a latin összkiadásban is szerepel [MENESTÒ & BRUFANI 1995]). Ezek olyannyira bevett, megszokott rövidítési formák, hogy magyar szövegkiadásban más megoldással nem is találkozunk.

b. A művek bevett latin vagy magyar nyelvű címét alapul véve rövidítünk (LM típusú rövidítések)

Egy másik módszertani irányt követve elképzelhető az is, hogy ne a számozás, hanem az egyes források bevett latin vagy magyar nyelvű címe alapján rövidítsünk – ez pontosan a fent említett Bonaventura-életrajzok LM, Lm típusú rövidítéseinek modellje, amelyet számos külföldi szövegkiadás is alkalmaz. Ezt követve pl. a Celanói Tamás által írt *Zsolozsmában használt legenda* a 4Cel rövidítés helyett a sokkal könnyebben azonosítható ZsL vagy a latin cím – *Legenda ad usum chori* – alapján LC lehetne. Ezek a megoldások első pillantásra is könnyebb azonosítást tesznek lehetővé, de kétségtelenül egy nehezebben bővíthető, a kronológia lekövetésére alkalmatlan, új – műcímeiket is érintő – népnyelvi fordítások esetén változó, lomhább rövidítésrendszert eredményeznek.

c. Kiegészítő szempontok

Mielőtt letesszük voksunkat valamely módszertani irány mellett, érdemes megvizsgálni néhány kiegészítő szempontot is.

Számos olyan mű rövidítésének sorsáról döntenünk kell, amelynek jelen formája annyira bevetté vált a magyar szövegkiadásokban, tanulmányokban, hogy attól nem szerencsés eltérni. Ilyen lehet a már említett Bonaventura-legendákon túl a *Naphimnusz* (NapH) vagy a regulák (RnB – *Meg nem erősített regula*; RB – *Megerősített regula*) stb. Az eddig bevett rövidítések használatának elfogadásakor azonban számot kell vetnünk azzal, hogy ez a döntés ellene hathat egy következetes rendszer kialakításának.

Meg kell vizsgálnunk azt is, hogy célszerű-e valamelyest követni a latin összkiadás (MENESTÒ & BRUFANI 1995) rövidítésrendszerét, annak logikáját – ez az előzőhöz hasonló anomáliákat hozhat magával, amennyiben rendszere világosan áttekinthető, de (éppen ezért) nem gépiesen következetes.

Az 1995-ben napvilágot látott latin szövegkiadás rövidítésrendszere bizonyos (Szent Ferenc „mondásait”, valamint az elveszett és kétes szerzőségű) műveket egy íráscsoportként, növekvő sorrendben számoz és azonos formában (OpDi 1, OpDi 2, stb.) rövidít. A magyar rövidítésrendszerben azonban az egyes műveket – a könnyebb beazonosíthatóság érdekében – jobbnak látszik azok műfajára, címzettjére vagy a címére való utalással meghatározni (például a *Sienában készült végrendelet* jelölésére a magyar kiadások kezdettől a VégrS rövidítést használták – ugyanakkor a mű a latin nyelvű rendszerben az OpDi 7 rövidítést kapja).

IV. Az új rövidítésrendszer bemutatása

Az új rövidítésrendszer jelen tanulmányunk harmadik számú mellékleteként felsorolja az egyes tételek latin és magyar nyelvű címét, azok új rövidítését, valamint a korábbi szövegkiadásokban szereplő megoldásokat.

1. A rövidítésrendszer alapjai

Megvizsgálva a korábban felsorolt, nem egyszer egymásnak ellentmondó szempontokat, úgy döntöttünk, hogy a gépies következetességnél hasznosabb, ha egy olyan kevert rövidítésrendszert alakítunk ki, amely következetes annyira, hogy rugalmasan kezelje az esetleges bővítéseket, ugyanakkor képes legalább részben megőrizni az eddig bevett rövidítési formákat.

A rövidítésnek megfelelően rövidnek (maximális hosszát 6 karakterben állapítottuk meg), ebből következően könnyen áttekinthetőnek kell lennie: legyen első pillantásra világos, hogy melyik forrásra utal.

A kialakított rendszer a rövidítések megalkotásakor a ferences források magyar, esetenként latin nyelvű címét veszi alapul. A latin címalakra két esetben alapoztunk: egyrészt egyes művek esetében a latin forma a bevettebb a művek megnevezésére (pl. a *Legenda maior*, a *Legenda minor* vagy az *Actus beati Francisci et sociorum eius* esetén); másrészt bizonyos esetekben a magyar cím alapján történő rövidítés félreértésekre adott volna okot.²

Az új rövidítésrendszer igyekszik megőrizni az előző magyar szövegkiadások már említett, bevett rövidítéseit (megtartja például az LM, Lm, NapH stb. formákat), emellett azonban törekszik az egységességre is, amennyiben az egy műfajhoz vagy szerzőhöz tartozó műveket azonos formában kezeli és jelzi.

A kialakított rendszer előnye – még ha ez veszteségekkel jár is –, hogy kezelni tudja a szerzői korpuszokon belül felmerülő kronológiai szempontokat. Ez az aspektus különösen élesen merült fel a Celanói Tamás által írt életrajzok esetében, ahol az újonnan felfedezett, de az életrajzok időrendjében nem az utolsó helyen álló *Boldogságos Ferenc atyánk élete* folyamatos számozása kronológiai szempontból lett volna félrevezető, egy új számozás bevezetése pedig az eddigi (akár magyar, akár nemzetközi) szövegkiadásokban, szakirodalomban szereplő számozásokat tette volna visszamenőleg nehezen azonosíthatóvá. Az általunk vizsgált szövegkiadások (akár az angol, akár az olasz, a német,

² Az *Actus beati Francisci et sociorum eius* rövidítése például épp egy ilyen együttállás miatt nem lehetett Csel, mivel ezt már a korábbi magyar szövegkiadásokban „elfoglalta” az Apostolok Cselekedeteire alkalmazott azonos rövidítés, és az ehhez ugyancsak nagyon hasonló a *Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum* rövidítésére használt csupa nagybetűs CSEL rövidítés.

vagy a francia kiadás) mind a Jacques Dalarun által közreadott rövidebb Celanói-életrajz felfedezése előtt születtek, így még nem kellett számot vetniük ezzel a kérdéssel.

A rövidítésrendszernek biztosítania kell azt is, hogy elváljanak benne Assisi Szent Klára művei és az ő életéhez kapcsolódó írások a Szent Ferenc-i korpuszban szereplőktől. Különösen fontos ez az olyan azonos műfajú (és épp ezért megegyező rövidítést használva könnyen felcserélhető) művek esetében, mint az áldás, a végrendelet, a regula vagy a levelek. A levelek kivételével (amelyek esetén a címzett annyira egyértelműen azonosítja a teljes művet, hogy az esetleges sorszámom és a műfajom túl egyéb információ megadására nincs szükség a rövidítésben) megoldást jelentett, ha a Klára személyére utaló betűjelzést az adott rövidítés elejére helyeztük, ha ő volt a szerző; ha pedig ő volt a „címzett” (például a neki adott áldás vagy a hozzá írt végakarát esetén), a Kl jelzés a rövidítés végére került (a fenti példákban ÁKl, illetve VaKl). A Ferenc által írt művek esetében nem jelöljük külön a rövidítésben a szerzőt, ez egyúttal a nem általa írt művek elkülönítését is segíti.

A felvázolt, kevert módszertanú rövidítésrendszer számos kérdést vet fel, a használhatóság érdekében kompromisszumok elfogadására készítette a kialakítót és a felhasználót egyaránt.

2. táblázat. A források címeiben szereplő ismétlődő szavak, kifejezések rövidítései

Kifejezés	Rövidítés
Személynevek	
Ágnes, Prágai Szent, Assisi Szent	Ágn
Klára, Assisi Szent	Kl
Leó testvér	Leó
Celanói Tamás	C
Műfaji megjelölések	
áldás	Á
buzdítás	B
dicséret	D
életforma	Éf
életrajz	É
ima	Im
legenda	Lg
levél	L
regula	R
töredék	T
üdvözlés	Ü
végrendelet	Végr
zsoltosma	Zs
Egyéb kifejezések	
seb	S

2. Jellegzetességek és gyakorlati megvalósítás

A rövidítések kialakításakor figyelembe kellett vennünk, hogy a források címeiben egyrészt számos jellegzetesen visszatérő szó, kifejezés szerepel, amelyek azonos rövidítést tesznek indokolttá a rendszer

minden pontján; másrészt azt, hogy a rövidítések számos olyan, szintén visszatérő adatelemet is tartalmaznak, amelyeknek a művek azonosításában van szerepük.

a. Ismétlődő szavak, kifejezések a források címeiben

Néhány kifejezés – ezek az esetek többségében műfaji megjelölések, ritkább esetekben személynevek – visszatérően előfordul a források címében. Ezeket számba vettük, és ha csak lehetett, egy egykarakteres rövidítést rendeltünk hozzájuk. Ahol ez nem volt lehetséges (a különféle műfajok kezdőbetűinek azonossága miatt), ott kiegészítettük a jelzetet. Ezeket a rövidítéseket az **1. táblázatban** foglaltuk össze.

b. A rövidítésekben előforduló adatelemek

Bizonyos adatelemek, adattípusok az alábbiak szerint meghatározott sorrendben jelennek meg a rövidítések néhány karakteres terjedelmében. Az előre meghatározott sorrend segíti az adatelemek, és általuk az adott mű könnyű azonosítását. Nem törvényszerű, hogy az itt felsorolt hat adatelem mind megjelenik – ha valamely adat ezek közül hiányzik vagy nem releváns, akkor sorrendben a következő adattípus következik a rövidítésben.

1) *Sorszámzás.* Jellegzetesen előfordul az életrajzok kronológiai sorrendjének megjelenítésekor, az egyes levelek változatainak vagy keletkezési sorrendjének megkülönböztetésekor. A levelek rövidítési (számozási) módszere a bibliai rövidítések modelljét követi: így például az 1LHív a *Levél a hívőkhöz* első, míg a 2LHív a második változatot jelöli. Ezekben az esetekben a rövidítésekben arab számot alkalmazunk, amit szóköz nélkül követ a második karakter.

2) *Szerző.* A szerző nevének rövidítése – ha a külön jelölés elmulasztása nehezítené az azonosítást (például a Ferenc és Klára életművében egyaránt szereplő műfajok megkülönböztetésekor).

3) *Műfaj.* Az adott mű műfajára vonatkozó rövidítés (lásd, mint fent: áldás, ima, levél, regula stb.).

4) *Címzett.* Annak a személynek vagy csoportnak a nevére utal, akihez az adott írás szól.

5) *Tárgy, jellegzetes kifejezés.* Olyan tipikus kifejezésekre gondolunk, amelyek a fenti kategóriákba nem illenek bele, de a forrás címében szerepelnek és rövidítésük egyértelműen rámutat az adott műre, gyakran az előbb felsorolt öt adatelem feltüntetése nélkül is (pl. NapH – *Naphimnus*; ImKer – *Imádság a Keresztrefeszített előtt*; 3Társ – *A három társ legendája*, stb.). Más esetekben – például a Szent Ferenc életéhez vagy a rend kezdeteihez kötődő krónikák esetében – a szerző neve (vagy annak rövidítése) azonosítja az adott művet (Bessa – *Bernardi de Bessa Liber de laudibus beati Francisci*; Rainaldus – *Rainaldus bíboros körlevele a huszonnégy klarissza monostornak* stb.). Különösen a címek szerinti rövidítések esetén, illetve az egyes adatelemek egymás mellé rendelésekor a különálló szavak és kifejezések rövidítésére nagy kezdőbetűt alkalmazunk (pl. LNVEz – *Levél a népek vezetőihez*; FID – *A fölséges Isten dicsérete* stb.).

Töredék. Fragmentumon alapvetően egy meglévő szöveg töredékes szövegváltozatát értjük. Amennyiben az adott szöveg töredék, akkor ennek a ténynek is meg kell jelennie a rövidítésben, mégpedig az eredeti rövidítési forma elé helyezve az ezt jelző „T” betűt.

3. Számozás

A jelen tanulmány részleteiben nem foglalkozik a művek egyes fejezeteinek és verseinek számozásával. Ennek oka, hogy a magyarul fellelhető irodalom nem egységes, valamint a latin források önmagukban is, de az egyes nemzetközi szövegkiadások is megoszlanak ennek gyakorlatában. Általánosságban elmondható, hogy a számozás esetében a bibliai hivatkozások szerkezetét vesszük elsődlegesen alapul, azaz ha az adott mű fejezetekből áll, akkor a mű címének rövidítése után az adott fejezet száma áll általában arab, de néha, a hagyományt tiszteletben tartva (mint a regulák, a Bonaventura-életrajzok stb. esetében) római számmal, majd vesszővel, szóköz nélkül elválasztva követi ezt a hivatkozott vers száma. Egyes művek – terjedelmüknél fogva – nem bomlanak fejezetekre. Ezek esetében a mű címének rövidítését követő szám a versszámra utal (pl. *A Szent Klárának és nővéreinek írásban küldött áldás; Imádság a Keresztrefeszített előtt* stb.).

Itt említjük meg, hogy a számozás tekintetében speciális esetnek tekintjük *Az Úr misztériumainak zsolozsmáját*, ahol a rövidítést (Zs követő szám minden esetben a zsolozsmát alkotó, önálló, Szent Ferenc által írt zsololtárt jelez).

A számozás kérdésében a későbbiekben a ferences források tervek szerint megjelenő teljes magyar nyelvű kiadása előtt egységesítő döntést kell hozni, szem előtt tartva a latin nyelvű kritikai kiadásokkal való megfeleltethetőség szempontját is.

4. További megjegyzések

Mivel a rendszer a bevett címeket (és ahogy azt korábban jeleztük: az esetek többségében a magyar címeket) teszi meg a rövidítés alapjául, ha egy mű magyar címe – például egy újrafordítás kapcsán – markánsan megváltozik (például kicserélődik egy kulcskifejezés), az új jelölés nem adódik automatikusan a rendszerből (pl. ITB → ITÖ), hanem – a jelen tanulmány kritériumait figyelembe véve – egyértelmű döntést kell hozni az új rövidítés pontos formájáról.

Ha új, a ferences források körébe tartozó mű kerül elő – s erre adódott példa az elmúlt évek során –, az új rövidítést, hasonlóan a fenti esethez, nem generálja automatikusan a rendszer; ebben az esetben szintén szükséges az egyértelmű döntés az új rövidítés pontos formájáról.

Praktikus szempont, de a rövidítések használhatóságát nagyban megkönnyíti, ha a tipográfiában talpas betűket használunk: ez segít megkülönböztetni a talp nélküli betűtípusok esetében másképp egymáshoz nagyon hasonló karaktereket. Ez a szempont azonban más elbírálás alá eshet nyomtatott vagy digitális használat esetében.

Sajátos csoportját képezi Szent Ferenc műveinek az a két írás, amelyre az irodalom összefoglaló néven gyakorta *A Leó testvérnek adott cédula* néven hivatkozik. Ez a megnevezés nem a művek tartalmára, hanem azok fizikai hordozójára utal, így rövidítésrendszerünkben külön-külön hivatkozunk a pergamenen szereplő szövegekre, a *Leó testvérnek adott áldásra* (ÁLeó) és *A fölséges Isten dicséretére* (FID).

V. Rövidítések³

A rövidítésjegyzékben szereplő művek listája azzal a távlati céllal jött létre, hogy az egyben alapja legyen egy, a későbbiekben kiadásra kerülő magyar nyelvű ferences forrásgyűjteménynek. Az

³ Az itt közölt összefoglaló táblázatok, valamint tanulmányunk mellékleteként szereplő táblázatok a könnyebb kezelhetőség érdekében nyomtatható, nagyítható formában letölthetők a <http://www.ferencesek.hu/forrasrovidites> weboldalról. Abban az esetben, ha bármely itt közölt rövidítés módosítására (pl. egy újrafordítás esetén) vagy kiegészítésére (pl. egy újonnan felfedezett forrás esetén) lenne szükség, a rövidítésükkel kapcsolatban meghozott döntést ezen a felületen fogjuk közreadni.

összeállítás során a legfrissebb, bőséges anyagot közreadó olasz gyűjteményt (PAOLAZZI 2011) vettük alapul, felmérve, hogy a majdan megjelenő kötetbe mit érdemes beválogatni, ugyanakkor hozzátéve azon műveket, amelyeket az utóbbi években fedeztek föl. A magyar nyelven korábban már megjelent művek mindegyike helyet kapott a felsorolásban. Az egyes írások sorrendjének meghatározásánál szintén az olasz kiadást vettük alapul, illetve a művek keletkezésének kronológiáját. A jelen felsorolásban a kétes szerzőségű, ám a legutóbbi magyar szövegkiadásban helyet kapott, pl. Szent Ferencnek tulajdonított műveket nem külön egységként kezeltük, hanem a logikailag legközelebb álló csoportba soroltuk őket.

1. Szent Ferenc művei

3. táblázat. Rövidítések. Szent Ferenc művei

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Regulák és buzdítások			
Regula non bullata	A meg nem erősített regula	RnB	
Regula bullata	A megerősített regula	RB	A regulák esetében nem a magyarban eddig – legalábbis részben – bevett számozást alkalmazó megoldást választjuk (amely szerint az 1Reg a meg nem erősített, a 2Reg a megerősített regulát jelöli), hanem olyan rövidítéseket, amelyek önmagukban is jobban visszaadják a jelentést. Ez azért is hasznos, mert az egyes regulatöredékek is hozzáilleszthetők a teljes szövegekhez. A feltételezett protoregula nem jelenik meg a rövidítésjegyzékben.
Fragmenta codicis Wigorniensis		T1RnB	
Fragmenta expositionis Regulae OFM fratris Hugonis de Dinia inserta		T2RnB	A különböző elnevezések ellenére mindhárom szöveg az RnB töredék-változata (<i>Fragmenta alterius Regulae non bullatae [I-III]</i>) a latin <i>Fontes Franciscani</i> sorrendjét követve.
Fragmenta in secunda vita s. Francisci fratris Thomae Celanensis conservata		T3RnB	
Testamentum	Végrendelet	Végr	
Testamentum Senis factum	A Sienában készített végrendelet	VégrS	

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Regula pro eremitoriis data	A remeteségeknek adott regula	RRem	
Forma vivendi sanctae Clarae data	A Szent Klárának és nővéreinek adott életforma	ÉfKl	Az azonos kezdőbetűk ellenére az életrajz és az életforma nem összekeverendő műfaj, így rövidítésük is elválik: az előbbit minden esetben az É, az utóbbit az Éf jelöli a rendszerben.
Ultima voluntas sanctae Clarae data scripta	A Szent Klárához írt végakarat	VaKl	
Admonitiones	Intelmekek	Int	
Levelek			
Epistola ad fideles (recensio prior)	Levél a hívőkhöz, I. változat	1LHív	
Epistola ad fideles (recensio posterior)	Levél a hívőkhöz, II. változat	2LHív	
Epistola ad clericos I (recensio prior)	Levél a klerikusokhoz, I. változat	1LKler	
Epistola ad clericos II (recensio posterior)	Levél a klerikusokhoz, II. változat	2LKler	
Epistola ad populorum rectores	Levél a népek vezetőihez	LNvez	
Epistola toti ordini missa	Az egész rendhez írt levél	LRend	
Epistola ad quendam ministrum	Levél egy miniszterhez	LMin	
Epistola ad custodes I	Levél az örökhöz, I. változat	1LÓr	
Epistola ad custodes II	Levél az örökhöz, II. változat	2LÓr	
Epistola ad fratrem Leonem	Levél Leó testvérhez	LLeó	

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Epistola ad sanctum Antonium	Levél Antal testvérhez	LAnt	Az Ant rövidítés nehézsége, hogy az a rövidítésrendszer egy másik pontján is előfordul, ahol <i>Az Úr misztériumainak zsolozsmája</i> antifónájára utal, a megkülönböztetést azonban mindkét esetben segíti a rövidítés első karakterhelyén álló műfaji megjelölés (L / Zs).
Epistolae ad Hugonem episcopum Ostiensem	Levelek Hugolino ostiai püspökhöz	LHug	
Epistola fratribus Franciae missa	A francia testvéreknek küldött levél	LFr	
De epistola civibus Bononiensibus scripta	A bolognai polgároknak írt levél	LBol	
Epistola sanctae Clarae de ieiunio scripta	Levél Szent Klárának és nővéreinek a böjtről	LKI	
Benedictio sanctae Clarae et eius sororibus in scriptis missa	A Szent Klárának és nővéreinek írásban küldött áldás	ÁKI	Nem összekeverendő <i>Szent Klára áldásával</i> (KIÁ), amelynek szerzője és nem címzettje Szent Klára (erre az adatelemek sorrendje utal).
De epistola dominae Jacobae scripta	Levél Jacoba úrnőnek	LJac	
Dicséretetek és imádságok			
Oratio ante crucifixum dicta	Ima a Keresztrefeszített előtt	ImKer	
Salutatio Virtutum	Az erények üdvözlése	ErÜ	
Salutatio beatae Mariae Virginis	A Boldogságos Szűz üdvözlése	BSzÜ	
Laudes Dei altissimi	A fölséges Isten dicsérete	FID	A két hasonló címszerkezetű imádság (<i>A fölséges Isten dicsérete</i> és <i>Buzdítás Isten dicséretére</i>) jelzésére azonos módszerrel azonos logikájú rövidítést érdemes alkalmazni (FID, BID).

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Benedictio fratri Leoni data	Áldás Leó testvérnek	ÁLeó	
Benedictio fr. Bernardo data	Áldás Bernát testvérnek	ÁBern	
Canticum fratris Solis	Naphimnusz	NapH	
Canto «Audite Poverelle»	A Szegény Úrnőknek adott buzdítás	SzÚB	Bár a „B” karakter önmagában lehetne műfaj-jelző (lásd még BID), és ennél fogva kerülhetne a rövidítés elejére, mivel az a magyar címet veszi alapul, itt ennek kezdőbetűit alkalmazzuk. A döntést a korábbi bevett magyar rövidítési gyakorlat is alátámasztja.
Laudes Dei ad omnes horas dicendae	Dicséretetek minden imaórára	DMI	
Exhortatio ad laudem Dei	Buzdítás Isten dicséretére	BID	Bár a műfaj-jelző miatt – a korábbi bevett magyar gyakorlat alapján – a BD rövidítés is alkalmazható lenne, a két hasonló címszerkezetű imádság (<i>A fölséges Isten dicsérete</i> és <i>Buzdítás Isten dicséretére</i>) jelzésére azonos módszerrel, azonos logikájú rövidítést érdemes alkalmazni (FID, BID).
Expositio in Pater noster	A Miatyánk kifejtése	MKif	
De vera et perfecta laetitia	Az igazi és tökéletes örömről	ITÖ	Ez a rövidítés tér el legmarkánsabban a korábban bevett formától (ITB – <i>Az igazi és tökéletes boldogságról</i>), mivel a címben megjelölt eredeti latin kifejezés (laetitia) egyértelműen örömet jelent és nem fordítható boldogságként, így a mű magyar címe helyesen <i>Az igazi és tökéletes örömről</i> .
Officium Passionis Domini	Az Úr misztériumainak zsolozsmája	Zs	<i>Az Úr misztériumainak zsolozsmájában</i> összetartoznak annak zsoltárai (Zs), a <i>Szent Szűz Mária</i> kezdetű antifóna (ZsAnt), valamint az officiumot lezáró, <i>Áldjuk az Urat</i> kezdetű imádság (ZsÁld). A latin összkiadás gyakorlatát követve azonban ezek az elemek külön rövidítéssel rendelkeznek.

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Antiphona in Officio Passionis	Antifóna. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	ZsAnt	<i>Az Úr misztériumainak zsolozsmájában</i> összetartoznak annak zsolotárai (Zs), a <i>Szent Szűz Mária</i> kezdetű antifóna (ZsAnt), valamint az officiumot lezáró, <i>Áldjuk az Urat</i> kezdetű imádság (ZsÁld). A latin összkiadás gyakorlatát követve azonban ezek az elemek külön rövidítéssel rendelkeznek. Az Ant rövidítés nehézsége, hogy az a rövidítésrendszer egy másik pontján is előfordul, ahol Szent Antalra utal, a megkülönböztetést azonban mindkét esetben segíti a rövidítés első karakterhelyén álló műfaji megjelölés (Zs / L).
Benedicamus Domino in Officio Passionis	Áldás. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	ZsÁld	<i>Az Úr misztériumainak zsolozsmájában</i> összetartoznak annak zsolotárai (Zs), a <i>Szent Szűz Mária</i> kezdetű antifóna (ZsAnt), valamint az officiumot lezáró, <i>Áldjuk az Urat</i> kezdetű imádság (ZsÁld). A latin összkiadás gyakorlatát követve azonban ezek az elemek külön rövidítéssel rendelkeznek.

2. Szent Ferenc életének forrásai

4. táblázat. Rövidítések. Szent Ferenc életének forrásai

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Heliae Cortonensis Epistola encyclica de transitu sancti Francisci	Illés testvér körlevele Szent Ferenc haláláról	Illés	
Bulla „Mira circa nos”	Szent Ferenc szenttéavatási bullája	-	A szakirodalom jellemzően nem rövidíti.
Thomae de Celano Vita prima sancti Francisci	Szent Ferenc első életrajza	CÉ1	A Celanói-életmű esetében végig megjelenik a szerzőre utaló „C” karakter. Bár több külföldi példa van arra, hogy az életrajzokat számokkal jelölik, ezt a jelen rendszer csak két esetben alkalmazza – utalva a korábban bevett és elterjedt elnevezésre (első és második életrajz). A Jacques Dalarun által közreadott életrajz és csodajegyzék rövidítésére a magyar szóhasználatban bevett „rövidebb életrajz” megnevezést vettük alapul. Tudjuk azonban, hogy keletkezése alapján ez az első és a
Thomae de Celano Vita secunda sancti Francisci	Szent Ferenc második életrajza	CÉ2	
Thomae de Celano Tractatus de miraculis beati Francisci	Szent Ferenc csodái	CÉCs	

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Thomae de Celano Legenda ad usum chori	Zsolozsmában használt legenda	CZs	második életrajzként megjelölt írás közé ékelődik. Ez a számozásban – tiszteletben tartva a korábbi elnevezést – nem jelenik meg. Kivédendő a fenti anomáliát, a kutatók körében egyre elterjedtebbé válik a „köztes életrajz” elnevezés is.
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior)	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz)	CRÉ	
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior). Miracula	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz). Csodák	CRÉCs	
Legenda Umbra (vita et miracula)	Celanói Tamás: Umbriai legenda (a Rövidebb életrajz töredékei)	CUL	
Bonaventurae de Balneoregio Legenda maior sancti Francisci	Szent Bonaventura: Nagyobb legenda	LM	Szent Bonaventura Szent Ferencről írt legendáit a magyar kiadási gyakorlatban bevett módon az LM, Lm rövidítések jelölik, így nem a szerző nevéből alkottuk meg az egyes művek rövidítését.
Bonaventurae de Balneoregio Tractatus de miraculis	Szent Bonaventura: Szent Ferenc csodái	LMCs	
Bonaventurae de Balneoregio Legenda minor sancti Francisci	Szent Bonaventura: Kisebb legenda	Lm	
Iuliani de Spira Vita sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc élete	SÉ	A rövidítés szempontjából a „Spirai”-ra való utalást tartottuk fontosabbnak, ellentétben a latin megoldással, ahol a keresztnév megjelölésével (IOff) találkozunk.
Iuliani de Spira Officium sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc verses zsolozsmája	SVZs	
Henrici Abrincensis Legenda sancti Francisci versificata	Szent Ferenc verses legendája	LgV	
Bernardi de Bessa Liber de laudibus beati Francisci	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Bessa	

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Legenda trium sociorum	A három társ legendája	3Társ	Bevett rövidítési forma. Bár a sorszámozás logikájára hasonlít, de bevettsége miatt alkalmasnak látszik megtartása. Bizonyos forráskiadások a mű elején szereplő kísérőlevelet <i>Grecciói levél</i> címen önálló írásként közlik (és külön rövidítéssel jelzik), a magyar nyelvű forrásközlés ugyanakkor azt együtt szerepelteti a legendával, ezért külön rövidítés bevezetését nem tartjuk szükségesnek.
Anonymus Perusinus: De inceptione vel fundamento Ordinis	Perugiai Névtelen: A Rend kezdete és alapítása	PN	
Compilatio Assisiensis [seu Legenda Perusina]	Assisi kompiláció / Perugiai legenda ⁴	AK / PL	Ismert, hogy a PL rövidítés bevett utalás a latin egyházatyák írásaira (<i>Patrologia Latina</i>), ugyanakkor a korábban is használt és logikus rövidítési forma megtartása miatt a <i>Perugiai legenda</i> esetében is ezt a formát választottuk. Döntésünket segítette, hogy a patrisztikus irodalmi hivatkozások esetében általában magát a konkrét művet is jelöljük (pl. Sermo 1 in Nativitate Domini, 1-3: PL 54,190-193), emellett várhatóan minden esetben elirányítja az olvasót az adott szöveg tartalma.
Speculum perfectionis (minus)	A tökéletesség tükre	1TT	
Speculum perfectionis (maius)	A tökéletesség tükre	2TT	
Actus beati Francisci et sociorum eius	Szent Ferenc és társainak cselekedetei	Actus	Az általános szerkesztői gyakorlatot követve a művet a latin elnevezés alapján rövidítjük, ezzel erősebben elválasztva azt más, azonos alakú egyházi irodalmi rövidítésektől (<i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum; Apostolok Cselekedetei</i>).
I fioretti di san Francesco	Fioretti	Fior	A mű eredeti nyelve olasz.

⁴ Az Assisi kompiláció és a Perugiai legenda elnevezések használatával kapcsolatban lásd Varga Kapisztrán magyarázatát: „Tudnunk kell tehát, hogy a *Perugiai legenda* és az *Assisi kompiláció* ugyanazt a forrást jelöli, a következő különbséggel: a perugiai *Biblioteca Augusta Communale MS 1046* jelzésű kódexének minden legendarészletét a kódexben lévő sorrendben tartalmazza a Bigaroni-féle Assisi kompiláció. A *Perugiai legendán* pedig a kéziratnak azt a részét értjük, amelyet P. Delorme 1926-ban tett közzé. Ez a változat nem tartalmazza a 2Cel [CÉ2] szövegével szó szerint azonos (vagyis a Celanóitól vett) részeket, és a fejezeteknek a kódexben lévő sorrendjén is változtatott. Vagyis a Delorme-féle változat szerkesztett; kihagyja a 2Cel-ben [CÉ2-ben] amúgy is benne lévő részeket, és más a számozása.” (*Assisi Szent Ferenc perugiai legendája* [1997], pp. 7-8.)

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Delle sacre sante istimate di santo Francesco e delle loro considerazioni	A Fioretti végén: Elmélkedés Krisztus sebhelyeiről	FiorS	A mű eredeti nyelve olasz.

3. Szent Ferenc életének és a rend kezdetének egyéb forrásai

5. táblázat. Rövidítések. Szent Ferenc életének és a rend kezdetének egyéb forrásai

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate	Szent Ferenc eljegyzése a Szegénység Úrnőjével	SC	A commercium szó eljegyzésként való fordítása pontatlan, ezért a rövidítés a latin címalakból indul ki.
Ubertino da Casale: Arbor vitae	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Casale	
Dante Alighieri: Divina commedia. Canto XI del Patariso	Isteni színjáték. Paradicsom, tizenegyedik ének: Assisi Szentjéről	Dante	A mű eredeti nyelve olasz.
Angelus Clarenus: Historia septem tribulationum Ordinis Minorum	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Claren	
Iordanus a Iano: Chronica	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Iord	
Thomas De Eccleston: Liber de adventu fratrum minorum in Angliam	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Eccle	
Salimbene de Adam: Chronica	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	Salim	

4. Szent Klára művei

6. táblázat. Rövidítések. Szent Klára művei

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Regula	Szent Klára regulája	KIR	
Testamentum	Szent Klára végrendelete	KIVégr	
Benedictio	Szent Klára áldása	KIÁ	Nem összekeverendő <i>A Szent Klárának és nővéreinek írásban küldött áldással (ÁKI)</i> , amelynek címzettje és nem szerzője Szent Klára (erre az adatelemek sorrendje utal). Az áldás szövegét Szent Klára egyes számban megfogalmazva Prágai Szent Ágnesnek és Ermentrudis nővérnek is megküldte, a szöveg azonossága miatt ugyanakkor azokat külön nem jelezzük.
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga I	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – első levél	1LÁgn	A Prágai Szent Ágnesnek írt négy és az Ermentrudis nővérhez írt levél rövidítése esetében – eltérően Szent Klára legtöbb művének rövidítésétől – nem jelöltük a szerző nevét, mert a címzettek személye egyértelműen utal Szent Klára szerzőségére. (Szent Ferenc ezeknek a személyeknek nem írt levelet.)
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga II	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – második levél	2LÁgn	
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga III	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – harmadik levél	3LÁgn	
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga IV	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – negyedik levél	4LÁgn	
Epistola ad Ermentrudem	Az Ermentrudis nővérhez írt levél	LErm	
	Szent Klára imája Krisztus öt szent sebéhez	ImKIS	

5. Szent Klára életének forrásai

7. táblázat. Rövidítések. Szent Klára életének forrásai

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Epistola de morte sanctae Clarae Assisiensis a quadam sorore conventus Sancti Damiani scripta	Levél Szent Klára haláláról	LKIH	
Il processo di canonizzazione di santa Chiara di Assisi	Szent Klára szentté avatási pere	KIPer	Bizonyos forráskiadások a peranyag elején szereplő pápai bullát (<i>Gloriosus Deus</i>) önálló egységként közlik (és külön rövidítéssel jelzik), a magyar nyelvű forrásközlés ugyanakkor azt együtt szerepelteti a peranyaggal, ezért külön rövidítés bevezetését nem tartjuk szükségesnek.
Federico Visconti: Consilium quod idem dominus [Fridericus] dedit domino Alexandro pape III coram Cardinalibus et multis aliis Prelatis in canonizatione sanctae Clarae	Visconti érsek ajánlása Szent Klára kanonizációjához	ViscKI	A rövidítés a nemzetközi gyakorlatot követi.
Bulla canonizationis sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára szentté avatási bullája	KISzt	Bár a dokumentumnak nem Szent Klára a szerzője, a mű egyedisége és könnyebb hozzáférhetősége miatt jónak látszik ezt a rövidítést alkalmazni.
Legenda sanctae Clarae Assisiensis	Celanói Tamás: Szent Klára legendája	CKI	A rövidítés első eleme – a Szent Ferenc-életrajzokhoz hasonlóan – a legenda szerzőjének nevét, Celanói Tamást jelöli, az ehhez csatlakozó KI rövidítés pedig Szent Klára nevére utal. Felmerült az LgKI rövidítés is, de ha ragaszkodunk a Szent Ferencről szóló művek körében kialakított gyakorlathoz és a kisebb karakterszámhoz, a mellékelt jelzés látszik alkalmasnak.
Legenda versificata sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára verses legendája	LgVKI	
Officium rhythmicum in festo Sanctae Clarae	Szent Klára verses zsolozsmája	1ZsKI	
Officium in translatione sanctae Clarae virginis	Zsolozsma Szent Klára testének átvételére	2ZsKI	

6. Szent Klára életének és a rend kezdetének egyéb forrásai

8. táblázat. Rövidítések. Szent Klára életének és a rend kezdetének egyéb forrásai

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Rövidítés	A rövidítés sajátossága
Privilegium Paupertatis (1216)	Privilegium Paupertatis III. Incétől	1PrivP	
Privilegium Paupertatis (1228)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől	2PrivP	
Privilegium Paupertatis (1238)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől	3PrivP	
Ab illa hora	Hugolino bíboros levele Szent Klarához (1220)	HugLKI	Bár a szerző személye azonos a későbbi IX. Gergellyel, a dokumentum megírásakor még nem pápaként szolgált.
	IX. Gergely levelei a Szegény úrnőkhöz	GerL	Bár a szerző személye azonos Hugolino bíborossal, a dokumentum megírásakor már pápaként szolgált. A források számos levelet közreadnak, amelyek nagy többsége még nem jelent meg magyar nyelven. A jövőben az egyes leveleket kronológiai sorrendben számozva ajánljuk majd rövidíteni.
Munificentiae Conditoris laudes	Rainaldus bíboros körlevele a huszonnégy klarissza monostornak (1228)	RainL	A források számos levelet közreadnak Rainaldus bíboros (a későbbi IV. Sándor pápa) tollából, amelyek címzettjei a klarisszák, és amelyek nagy többsége még nem jelent meg magyar nyelven. A jövőben az egyes leveleket kronológiai sorrendben számozva ajánljuk majd rövidíteni.
Vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae	Assisi Szent Ágnes levele nényéhez, Klarához (1232 körül)	ÁgnLKI	Ebben az esetben a leveleknél bevett gyakorlatot követtük: az első helyen a levél feladója, ezt követően a műfaji megjelölés, majd végül a levél címzettjének rövidítése szerepel. Így a jelölés egyértelműen elválna Szent Klára Prágai Szent Ágneshez írt leveleinek rövidítésétől.
Epistola. Quam sanctus Bonaventura misit abbatissae et Sororibus sanctae Clarae de Assisi	Szent Bonaventura levele az Assisi klarisszákhoz (1259)	1BonL	Szent Bonaventura több levelet is intézett Szent Klarához és nővéreihez. Közülük az első magyar fordításban is olvasható. A jövőben az egyes leveleket kronológiai sorrendben számozva ajánljuk majd rövidíteni.

VI. Konklúzió és köszönetnyilvánítás

A jelen tanulmány célul tűzte ki, hogy megvizsgálva a korábbi hazai, valamint a latin és néhány további idegen nyelvű gyakorlatot, kialakítsa a ferences források egyes könyveinek standard, ugyanakkor rugalmas magyar rövidítési rendszerét. Munkánk során azt tapasztaltuk, hogy nem lehetséges egyetlen szempont alapján felépíteni egy teljesen logikus rendszert, különösen ha figyelembe vesszük a korábbi jelölési hagyományokat, a művek keletkezésének kronológiáját, valamint egyes, a címekben szereplő kifejezések hasonlóságait vagy azonosságát. Egybevetve a fenti szempontokat, tanulmányunk egy olyan „vegyes rövidítési rendszert” közöl, amelynek különböző szempontjai voltak, pl. egyes művek címe vagy szerzője, a korpuszok egyben tartása, a könnyű visszakövetkeztethetőség, a korábbi bevett formák megtartása. Az elkészült jegyzék alkalmas arra, hogy irányt adjon esetlegesen később előkerülő művek logikus rövidítésének megalkotására is. Ezzel együtt is előkerülhetnek olyan írások, amelyek esetében, a mostanihoz hasonló módon, egyedi döntéseket kell hozni. A ferences források különböző kiadásai eltérő terjedelemben közlik a nem elsődlegesnek (Szent Ferenc és Szent Klára művei, korai életrajzok, legendák) tekinthető műveket. A rövidítésjegyzék azzal a perspektívával készült, hogy a később kiadandó teljesebb magyar ferences forrásgyűjteményben közlendő művek rövidítése is helyet kapjon benne. A jelen tanulmányban közölt táblázatok segítenek abban, hogy a most bevezetett rövidítéseket egybevehessük a korábbi magyar vagy a nagy nyugati nyelvek által használt utalásokkal.

Az itt közölt rövidítési rendszer kialakítása során a tanulmány szerzői konzultációra hívták mindazokat, akik az elmúlt három évtizedben a ferences forrásokban közölt, magyar nyelven közreadott művek fordítói voltak. A létrehozott rendszer kialakítása ennek a testületnek a konszenzusával jött létre. Amennyiben a későbbiekben egy-egy esetben egyedi döntést kell hozni, a rendszer bővítése és alakítása hasonló testület döntése nyomán kaphat legitimitást. Egyben a szerzők kifejezik köszönetüket a fenti testület tagjainak, Hidász Ferenc, Varga Kapisztrán, Várnai Jakab, Kiss Didák, Berhidai Piusz, valamint Balázs Jeromos ferences testvéreknek szakértő együttműködésükért.

VII. Melléklet

9. táblázat. Az idegen nyelvű szövegkiadások rövidítésrendszerei

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Szent Ferenc művei – Regulák és buzdítások							
Regula non bullata	A meg nem erősített regula	RnBu	Rnb	NbR	1Reg	ER	RnB
Regula bullata	A megerősített regula	ReBu	Rb	BR	2Reg	LR	RB
Fragmenta codicis Wigorniensis		FrRe1			FragWo	1Frg	T1RnB
Fragmenta expositionis Regulae OFM fratris Hugonis de Dinia inserta		FrRe2			FragHug	3Frg	T2RnB
Fragmenta in secunda vita s. Francisci fratris Thomae Celanensis conservata		FrRe3			Frag2C	2Frg	T3RnB
Testamentum	Végrendelet	Test	2Test	Test	Test	Test	Végr
Testamentum Senis factum	A Sienában készített végrendelet	OpDi 7	1Test	TestS	TestS		VégrS
Regula pro eremitoriis data	A remeteségeknek adott regula	ReEr	Rer	REins	RegErm	RH	RRem
Forma vivendi sanctae Clarae data	A Szent Klárának és nővéreinek adott életforma	FoVi	Fvit	FormKl	FVie	FormViv	ÉfKl
Ultima voluntas sanctae Clarae data scripta	A Szent Klárához írt végakarát	UVol	Uvol	VermKl	UVol	UltVol	VaKl
Admonitiones	Intelmek	Adms	Am	Erm	Adm	Adm	Int
Szent Ferenc művei – Levelek							
Epistola ad fideles (recensio prior)	Levél a hívőkhöz, I. változat	1EFi	1Lf	1 Gl	1LFid	1LtF	1LHív
Epistola ad fideles (recensio posterior)	Levél a hívőkhöz, II. változat	2EFi	2Lf	2 Gl	2LFid	2LtF	2LHív

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Epistola ad clericos I (recensio prior)	Levél a klerikusokhoz, I. változat	1ECle	1Lch	Kler	LCle	1LtCl	1LKler
Epistola ad clericos II (recensio posterior)	Levél a klerikusokhoz, II. változat	2ECle	2Lch	Kler		2LtCl	2LKler
Epistola ad populorum rectores	Levél a népek vezetőihez	ERec	Lrp	Lenk	LChe	LtR	LNVez
Epistola toti ordini missa	Az egész rendhez írt levél	EOrd	LOrd	Ord	LOrd	LtOrd	LRend
Epistola ad quendam ministrum	Levél egy miniszterhez	EMin	Lmin	Min	LMin	LtMin	LMin
Epistola ad custodes I	Levél az örökhöz, I. változat	1ECu	1Lcus	1 Kust	LCus	1LtCus	1LŐr
Epistola ad custodes II	Levél az örökhöz, II. változat	2ECu	2Lcus	2 Kust		2LtCus	2LŐr
Epistola ad fratrem Leonem	Levél Leó testvérhez	ELeo	LfL	Leo	LLéon	LtL	LLeó
Epistola ad sanctum Antonium	Levél Antal testvérhez	EAnt	LAnt	Ant	LAnt	LtAnt	LAnt
Epistolae ad Hugonem episcopum Ostiensem	Levelek Hugolino ostiai püspökhöz						LHug
Epistola fratribus Franciae missa	A francia testvéreknek küldött levél	OpDi 6		Frank			LFr
De epistola civibus Bononiensibus scripta	A bolognai polgároknak írt levél	OpDi 3		Bol			LBol
Epistola sanctae Clarae de ieiunio scripta	Levél Szent Klárának és nővéreinek a böjtről	OpDi 4		Kl			LKI
Benedictio sanctae Clarae et eius sororibus in scriptis missa	A Szent Klárának és nővéreinek írásban küldött áldás	OpDi 2		SegKl			ÁKI
De epistola dominae Jacobae scripta	Levél Jacoba úrnőnek	OpDi 5	LJac	Jakoba			LJac
Szent Ferenc művei – Dicséreték és imádságok							
Oratio ante crucifixum dicta	Ima a Keresztrefeszített előtt	OCru	PCr	GebKr	PCru	PrCr	ImKer
Salutatio Virtutum	Az erények üdvözlése	SVit	Salvir	GrTug	SalV	SalV	ErÜ
Salutatio beatæ Mariæ Virginis	A Boldogságos Szűz üdvözlése	SVig	SalV	GrMar	SalM	SalBVM	BSzÜ
Laudes Dei altissimi	A fölséges Isten dicsérete	LDei	LodAl	LobGott	LD	PrsG	FID

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Benedictio fratri Leoni data	Áldás Leó testvérnek	BLeo	BfL	SegLeo	BLéon	BIL	ÁLeó
Benedictio fr. Bernardo data	Áldás Bernát testvérnek	OpDi 1					ÁBern
Canticum fratris Solis	Naphimnusz	CSol	Cant	Sonn	Csol	CtC	NapH
Canto «Audite Poverelle»	A Szegény Úrnőknek adott buzdítás	CAud	Aud	MahnKl	EP	CtExh	SzÚB
Laudes Dei ad omnes horas dicendae	Dicséreték minden imaórára	LHor	Lora	PreisHor	LH		DMI
Exhortatio ad laudem Dei	Buzdítás Isten dicséretére	ExhL	Eslod	Auff	ExhLD	ExhP	BID
Expositio in Pater noster	A Miatyánk kifejtése	ExPa	Pater	Vat	Pat	PrOF	MKif
De vera et perfecta laetitia	Az igazi és tökéletes örömről	OpDi 8	Plet	WFreud	VJ	TPJ	ITŐ
Officium Passionis Domini	Az Úr misztériumainak zsolozsmája	FOff	UffPass	Off	PsM	OfP	Zs
Antiphona in Officio Passionis	Antifóna. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	AOff		MarAnt	PsMAnt		ZsAnt
Benedicamus Domino in Officio Passionis	Áldás. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	BOff					ZsÁld
Szent Ferenc életének forrásai							
Heliae Cortonensis Epistola encyclica de transitu sancti Francisci	Illés testvér körlevele Szent Ferenc haláláról	EHel	LeE	E	EncEl		Illés
Bulla „Mira circa nos”	<i>Szent Ferenc szentté avatási bullája</i>	-	-	Bul 9	1Bul	-	-
Thomae de Celano Vita prima sancti Francisci	Szent Ferenc első életrajza	1Cel	1Cel [1C]	1 C	1C	1C	CÉ1
Thomae de Celano Vita secunda sancti Francisci	Szent Ferenc második életrajza	2Cel	2Cel [2C]	2 C	2C	2C	CÉ2
Thomae de Celano Tractatus de miraculis beati Francisci	Szent Ferenc csodái	3Cel	3Cel [3C]	3 C	3C	3C	CÉCs
Thomae de Celano Legenda ad usum chori	Zsolozsmában használt legenda	4Cel		4 C	LC	LCh	CZs
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior)	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz)						CRÉ

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior). Miracula	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz). Csodák						CRÉCs
Legenda Umbra (vita et miracula)	Celanói Tamás: Umbriai legenda (a Rövidebb életrajz töredékei)			UCh	LO		CUL
Bonavanturae de Balneoregio Legenda maior sancti Francisci	Szent Bonaventura: Nagyobb legenda	1Bon	LegM [LM]	LM	LM	LMj	LM
Bonaventurae de Balneoregio Tractatus de miraculis	Szent Bonaventura: Szent Ferenc csodái	3Bon		LMMir	LMM		LMCs
Bonaventurae de Balneoregio Legenda minor sancti Francisci	Szent Bonaventura: Kisebb legenda	2Bon	Legm [Lm]	Lm	Lm	LMn	Lm
Iuliani de Spira Vita sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc élete	ISpi		Jul	VJS	LJS	SÉ
Iuliani de Spira Officium sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc verses zsolozsmája	IOff		JulOff	OJS	Off	SVZs
Henrici Abrincensis Legenda sancti Francisci versificata	Szent Ferenc verses legendája	1LVe		VFr		VL	LgV
Bernardi de Bessa Liber de laudibus beati Francisci	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	BBes		Bessa	BB	BPr	Bessa
Legenda trium sociorum	A három társ legendája	3Soc	3Comp [3Cp]	Gef	3S	L3C	3Társ
Anonymus Perusinus: De inceptione vel fundamento Ordinis	Perugiai Névtelen: A Rend kezdete és alapítása	APer	Anper [AP]	AP	AP	AP	PN
Compilatio Assisiensis [seu Legenda Perusina]	Assisi kompiláció / Perugiai legenda	CAss	CAss [CA]	Per	CA / LP	AC	AK / PL
Speculum perfectionis (minus)	A tökéletesség tükre	1Spe	Spec [SP]	SP	SPm	1MP	1TT
Speculum perfectionis	A tökéletesség tükre	2Spe			SP	2MP	2TT

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Actus beati Francisci et sociorum eius	Szent Ferenc és társainak cselekedetei	Actus	Actus	Actus	Actus	ABF	Actus
I fioretti di san Francesco	Fioretti		Fior	Fior	Fio	LF1	Fior
Delle sacre sante istimate di santo Francesco e delle loro considerazioni	A Fioretti végén: Elmélkedés Krisztus sebhelyeiről		FiorCons	Cons	CSti		FiorS
Szent Ferenc életének és a rend kezdetének egyéb forrásai							
Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate	Szent Ferenc eljegyzése a Szegénység Úrnőjével	SCom	SCom [SC]	SC	CS	ScEx	SC
Ubertino da Casale: Arbor vitae	A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült		Arbor	Ubertin	AV	TL	Casale
Dante Alighieri: Divina commedia. Canto XI del Pesariso	Isteni színjáték. Paradicsom, tizenegyedik ének: Assisi Szentjéről		Dante	Dante	DA	DCom	Dante
Angelus Clarenus: Historia septem tribulationum Ordinis Minorum	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>		Clar	Claren	HST	HTrb	Claren
Iordanus a Iano: Chronica	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>		Giordano	Jord	JG	ChrJG	Iord
Thomas De Eccleston: Liber de adventu fratrum minorum in Angliam	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>		Eccleston	Ecc1	TE	ChrTE	Eccle
Salimbene de Adam: Chronica	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>		Salimbene	Salim	CSal		Salim
Szent Klára művei							
Regula	Szent Klára regulája	ReCl	RsC	KlReg	RegCl	RC1	KIR
Testamentum	Szent Klára végrendelete	TeCl	TestsC	KlTest	TestCl	TestC	KIVégr
Benedictio	Szent Klára áldása	BeCl	BensC	KlSeg	BCl	BCl	KIÁ
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga I	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – első levél	1ECl	1LAg	1Agn	1LAg	1Lag	1LÁgn

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga II	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – második levél	2ECI	2LAg	2 Agn	2LAg	2Lag	2LÁgn
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga III	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – harmadik levél	3ECI	3LAg	3 Agn	3LAg	3Lag	3LÁgn
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga IV	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – negyedik levél	4ECI	4LAg	4 Agn	4LAg	4Lag	4LÁgn
Epistola ad Ermentrudem	Az Ermentrudis nővérhez írt levél	5ECI	LErm	Ermen	LE	Ler	LErm
	Szent Klára imája Krisztus öt szent sebéhez			Wund			ImKIS
Szent Klára életének forrásai							
Epistola de morte sanctae Clarae Assisiensis a quadam sorore conventus Sancti Damiani scripta	Levél Szent Klára haláláról			TodKl		Not	LKIH
Il processo di canonizzazione di santa Chiara di Assisi	Szent Klára szentté avatási pere	PrCa	Proc	ProKl	PCI	Proc	KIPer
Federico Visconti: Consilium quod idem dominus [Fridericus] dedit domino Alexandro pape IIII coram Cardinalibus et multis aliis Prelatis in canonizatione sanctae Clarae	Visconti érsek ajánlása Szent Klára kanonizációjához			ViscKl	AFVCI		ViscKl
Bulla canonizationis sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára szentté avatási bullája	BuCl	BolsC	BulKl	BCCI	BC	KISzt
Legenda sanctae Clarae Assisiensis	Celanói Tamás: Szent Klára legendája	LegCl	LegsC	LebKl	LLCI	LegCl	CKI

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	latin	olasz	német	francia	angol	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Legenda versificata sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára verses legendája	2LVe		VKl	LVCi		LgVKl
Officium rhythmicum in festo Sanctae Clarae	Szent Klára verses zsolozsmája			1 OffKl	OCi		1ZsKl
Officium in translatione sanctae Clarae virginis	Zsolozsma Szent Klára testének átvitelére			2 OffKl			2ZsKl
Szent Klára életének és a rend kezdetének egyéb forrásai							
Privilegium Paupertatis (1216)	Privilegium Paupertatis III. Incétől			1 Priv	D30	1PrPov	1PrivP
Privilegium Paupertatis (1228)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől		Priv	2 Priv	D12	2PrPov	2PrivP
Privilegium Paupertatis (1238)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől			3 Priv	D19		3PrivP
Ab illa hora	Hugolino bíboros levele Szent Klarához (1220)			HugKl	D5	LHug	HugLKl
Deus Pater	IX. Gergely levelei a Szegény úrnőkhöz				D10	LGreg	GerL
Munificentiae Conditoris laudes	Rainaldus bíboros körlevele a huszonnégy klarissza monostornak (1228)			7OSD	D11	LRay	RainL
Vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae	Assisi Szent Ágnes levele nényjéhez, Klarához (1232 körül)			AgnA		LAgA	ÁgnLKl
Epistola. Quam sanctus Bonaventura misit abbatissae et Sororibus sanctae Clarae de Assisi	Szent Bonaventura levele az Assisi klarisszákhöz (1259)			1 BonKl	LBon	LBon	1BonL

10. táblázat. A magyar nyelvű szövegkiadások rövidítésrendszerei

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Szent Ferenc művei – Regulák és buzdítások								
Regula non bullata	A meg nem erősített regula	RnBu	1Reg	RnB	1Reg	RnB	RnB	RnB
Regula bullata	A megerősített regula	ReBu	2Reg	RB	2Reg	RB	RB	RB
Fragmenta codicis Wigorniensis		FrRe1						T1RnB
Fragmenta expositionis Regulae OFM fratris Hugonis de Dinia inserta		FrRe2						T2RnB
Fragmenta in secunda vita s. Francisci fratris Thomae Celanensis conservata		FrRe3						T3RnB
Testamentum	Végrendelet	Test	Végr	Végr	Végr	Végr	Végr	Végr
Testamentum Senis factum	A Sienában készített végrendelet	OpDi 7	VégrS				VégrS	VégrS
Regula pro eremitoriis data	A remeteségeknek adott regula	ReEr	RegR	RegR			RRem	RRem
Forma vivendi sanctae Clarae data	A Szent Klárának és nővéreinek adott életforma	FoVi	(KlReg) / Életforma				ÉfKl	ÉfKl
Ultima voluntas sanctae Clarae data scripta	A Szent Klárához írt végakarat	UVol	(KlReg) / Végakarat				VaKl	VaKl
Admonitiones	Intelmek	Adms	Int	Int		Int	Int	Int
Szent Ferenc művei – Levelek								
Epistola ad fideles (recensio prior)	Levél a hívőkhöz, I. változat	1EFi	1LHív			1LHív	1LHív	1LHív
Epistola ad fideles (recensio posterior)	Levél a hívőkhöz, II. változat	2EFi	2LHív			-	2LHív	2LHív

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Epistola ad clericos I (recensio prior)	Levél a klerikusokhoz, I. változat	1ECle	LKler			1LKler	1LKler	1LKler
Epistola ad clericos II (recensio posterior)	Levél a klerikusokhoz, II. változat	2ECle					2LKler	2LKler
Epistola ad populorum rectores	Levél a népek vezetőihez	ERec	LNVez				LNVez	LNVez
Epistola toti ordini missa	Az egész rendhez írt levél	EOrd	LRend	LRend			LRend	LRend
Epistola ad quendam ministrum	Levél egy miniszterhez	EMin	LMin				LMin	LMin
Epistola ad custodes I	Levél az örökhöz, I. változat	1ECu	LÖr				1LÖr	1LÖr
Epistola ad custodes II	Levél az örökhöz, II. változat	2ECu					2LÖr	2LÖr
Epistola ad fratrem Leonem	Levél Leó testvérhez	ELeo	LLeó		LLeó		LLeó	LLeó
Epistola ad sanctum Antonium	Levél Antal testvérhez (vagy Levél Szent Antalhoz)	EAnt	LAnt				LAnt	LAnt
Epistolae ad Hugonem episcopum Ostiensem	Levelek Hugolino ostiai püspökhöz							LHug
Epistola fratribus Franciae missa	A francia testvéreknek küldött levél	OpDi 6					LFr	LFr
De epistola civibus Bononiensibus scripta	A bolognai polgároknak írt levél	OpDi 3					LBol	LBol
Epistola sanctae Clarae de ieiunio scripta	Levél Szent Klárának és nővéreinek a böjtről	OpDi 4					LKl	LKl
Benedictio sanctae Clarae et eius sororibus in scriptis missa	A Szent Klárának és nővéreinek írásban küldött áldás	OpDi 2					ÁKl	ÁKl
De epistola dominae Jacobae scripta	Levél Jacoba úrnőnek	OpDi 5					LJac	LJac
Szent Ferenc művei - Dicséreték és imádságok								
Oratio ante crucifixum dicta	Ima a Keresztrefeszített előtt (vagy Ima a kereszt előtt)	OCru	ImKer				ImKer	ImKer
Salutatio Virtutum	Az erények üdvözlése	SVit	ErÜdv	ErÜdv			ErÜ	ErÜ

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Salutatio beatae Mariae Virginis	A Boldogságos Szűz üdvözlése	SVig	BSzÜdv				BSzÜ	BSzÜ
Laudes Dei altissimi	A fölséges Isten dicsérete	LDei	FID	FID			FID	FID
Benedictio fratri Leoni data	Áldás Leó testvérnek	BLeo	ÁldLeó		ÁldLeó		ÁLeó	ÁLeó
Benedictio fr. Bernardo data	Áldás Bernát testvérnek	OpDi 1	ÁldBern				ÁBern	ÁBern
Canticum fratris Solis	Naphimnusz	CSol	NapH	NapH	NapH		NapH	NapH
Canto «Audite Poverelle»	A Szegény Úrnőknek adott buzdítás	CAud	SzUB				SzÚB	SzÚB
Laudes Dei ad omnes horas dicendae	Dicséreték minden imaórára	LHor	DMI				DMI	DMI
Exhortatio ad laudem Dei	Buzdítás Isten dicséretére	ExhL	BD				BID	BID
Expositio in Pater noster	A Miatyánk kifejtése	ExPa	MKif				MKif	MKif
De vera et perfecta laetitia	Az igazi és tökéletes örömről (vagy Az igazi és tökéletes bologságról)	OpDi 8	ITB				ITÖ	ITÖ
Officium Passionis Domini	Az Úr misztériumainak zsolozsmája	FOff	MZs				Zs	Zs
Antiphona in Officio Passionis	Antifóna. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	AOff					ZsAnt	ZsAnt
Benedicamus Domino in Officio Passionis	Áldás. Az Úr misztériumainak zsolozsmája	BOff						ZsÁld
Szent Ferenc életének forrásai								
Heliae Cortonensis Epistola encyclica de transitu sancti Francisci	Illés testvér körlevele Szent Ferenc haláláról	EHel			IK	Illés		Illés
Bulla „Mira circa nos”	<i>Szent Ferenc szentté avatási bullája</i>	-	-		-	-	-	-
Thomae de Celano Vita prima sancti Francisci	Szent Ferenc első életrajza	1Cel	1Cel	1Cel	1Cel	CÉ1	CÉ1	CÉ1

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Thomae de Celano Vita secunda sancti Francisci	Szent Ferenc második életrajza	2Cel	2Cel	2Cel	2Cel		CÉ2	CÉ2
Thomae de Celano Tractatus de miraculis beati Francisci	Szent Ferenc csodái	3Cel	3Cel	3Cel	3Cel		CÉCs	CÉCs
Thomae de Celano Legenda ad usum chori	Zsolozsmában használt legenda	4Cel			ZSL / LC			CZs
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior)	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz)				RÉ/VB		CRÉ	CRÉ
Vita beati patris nostri Francisci (Vita brevior). Miracula	Boldogságos Ferenc atyánk életrajza (Rövidebb életrajz). Csodák				RÉCs			CRÉCs
Legenda Umbra (vita et miracula)	Celanói Tamás: Umbriai legenda (a Rövidebb életrajz töredékei)				UL			CUL
Bonaventurae de Balneoregio Legenda maior sancti Francisci	Szent Bonaventura: Nagyobb legenda	1Bon	LM	LM	LM		LM	LM
Bonaventurae de Balneoregio Tractatus de miraculis	Szent Bonaventura: Szent Ferenc csodái	3Bon		LMM	LMCs			LMCs
Bonaventurae de Balneoregio Legenda minor sancti Francisci	Szent Bonaventura: Kisebb legenda	2Bon	Lm	Lm	Lm			Lm
Iuliani de Spira Vita sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc élete	ISpi			VJS	SÉ		SÉ
Iuliani de Spira Officium sancti Francisci	Iulianus de Spira: Szent Ferenc verses zsolozsmája	IOff			OJS	SVZs		SVZs
Henrici Abrincensis Legenda sancti Francisci versificata	Szent Ferenc verses legendája	1LVe						LgV
Bernardi de Bessa Liber de laudibus beati Francisci	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>	BBes						Bessa
Legenda trium sociorum	A három társ legendája	3Soc	3Társ	LTSoc			3Társ	3Társ

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Anonymus Perusinus: De inceptione vel fundamento Ordinis	Perugiai Névtelen: A Rend kezdete és alapítása	APer		AnPer	PN	PN	PN	PN
Compilatio Assisiensis [seu Legenda Perusina]	Assisi kompiláció / Perugiai legenda	CAss	PL	LP	AK	PL	PL	AK / PL
Speculum perfectionis (minus)	A tökéletesség tükre	1Spe	TT				1TT	1TT
Speculum perfectionis	A tökéletesség tükre	2Spe					2TT	2TT
Actus beati Francisci et sociorum eius	Szent Ferenc és társainak cselekedetei	Actus					Actus	Actus
I fioretti di san Francesco	Fioretti		Fior	Fior				Fior
Delle sacre sante istimate di santo Francesco e delle loro considerazioni	A Fioretti végén: Elmélkedés Krisztus sebhelyeiről							FiorS
Szent Ferenc életének és a rend kezdetének egyéb forrásai								
Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate	Szent Ferenc eljegyzése a Szegénység Úrnőjével	SCom	SC		ESz			SC
Ubertino da Casale: Arbor vitae	A magyar forráskiadásán belül fordítás nem készült							Casale
Dante Alighieri: Divina commedia. Canto XI del Pesariso	Isteni színjáték. Paradicsom, tizenegyedik ének: Assisi Szentjéről							Dante
Angelus Clarenus: Historia septem tribulationum Ordinis Minorum	<i>A magyar forráskiadásán belül fordítás nem készült</i>							Claren
Iordanus a Iano: Chronica	<i>A magyar forráskiadásán belül fordítás nem készült</i>							Iord
Thomas De Eccleston: Liber de adventu fratrum minorum in Angliam	<i>A magyar forráskiadásán belül fordítás nem készült</i>				TE			Eccle

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Salimbene de Adam: Chronica	<i>A magyar forráskiadáson belül fordítás nem készült</i>							Salim
Szent Klára művei								
Regula	Szent Klára regulája	ReCl	KIReg					KIR
Testamentum	Szent Klára végrendelete	TeCl	KIVégr	KIVégr				KIVégr
Benedictio	Szent Klára áldása	BeCl						KIÁ
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga I	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – első levél	1ECI	1LevÁgn					1LÁgn
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga II	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – második levél	2ECI	2LevÁgn					2LÁgn
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga III	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – harmadik levél	3ECI	3LevÁgn					3LÁgn
Epistola ad sanctam Agnetem de Praga IV	Szent Klára levelei Prágai Szent Ágneshez – negyedik levél	4ECI	4LevÁgn					4LÁgn
Epistola ad Ermentrudem	Az Ermentrudis nővérhez írt levél	5ECI						LErm
	Szent Klára imája Krisztus öt szent sebéhez							ImKIS
Szent Klára életének forrásai								
Epistola de morte sanctae Clarae Assisiensis a quadam sorore conventus Sancti Damiani scripta	Levél Szent Klára haláláról							LKIH
Il processo di canonizzazione di santa Chiara di Assisi	Szent Klára szentté avatási pere	PrCa						KIPer

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Federico Visconti: Consilium quod idem dominus [Fridericus] dedit domino Alexandro pape III coram Cardinalibus et multis aliis Prelatis in canonizatione sanctae Clarae	Visconti érsek ajánlása Szent Klára kanonizációjához							ViscKI
Bulla canonizationis sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára szentté avatási bullája	BuCl						KISzt
Legenda sanctae Clarae Assisiensis	Celanói Tamás: Szent Klára legendája (vagy Szűz Szent Klára életírása)	LegCl						CKI
Legenda versificata sanctae Clarae Assisiensis	Szent Klára verses legendája	2LVe						LgVKI
Officium rhythmicum in festo Sanctae Clarae	Szent Klára verses zsolozsmája							1ZsKI
Officium in translatione sanctae Clarae virginis	Zsolozsma Szent Klára testének átvitelére							2ZsKI
Szent Klára életének és a rend kezdetének egyéb forrásai								
Privilegium Paupertatis (1216)	Privilegium Paupertatis III. Incétől		1PrivP					1PrivP
Privilegium Paupertatis (1228)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől		2PrivP					2PrivP
Privilegium Paupertatis (1238)	Privilegium Paupertatis IX. Gergelytől							3PrivP
Ab illa hora	Hugolino bíboros levele Szent Klarához (1220)							HugLKI
	IX. Gergely levelei a Szegény úrnőkhöz							GerL

Cím eredeti nyelven	Cím magyarul	Latin nyelvű összkiadás	Az Agapé Kiadó sorozata (1992-1995)	Legenda maior (2015)	Rövidebb életrajz (2017)	Rövidebb források (2018)	Szent Ferenc írásai (2018)	EGYSÉGESÍTETT ALAK
Munificentiae Conditoris laudes	Rainaldus bíboros körlevele a huszonnégy klarissza monostornak (1228)							RainL
Vita sororis Agnetis, germanae sanctae Clarae	Assisi Szent Ágnes levele néjéhez, Klárához (1232 körül)		ÁgnLev					ÁgnLKI
Epistola. Quam sanctus Bonaventura misit abbatissae et Sororibus sanctae Clarae de Assisi	Szent Bonaventura levele az Assisi klarisszákhoz (1259)		BonLev					1BonL

VIII. Irodalom – References

- A három társ legendája* (1995). Ferences Források 3., Agapé, Újvidék – Szeged – Csíksomlyó. (ford. Balanyi, Gy. & Hidász, F.; bev. Várnai, J.)
- ARMSTRONG, R. J.; WAYNE HELLMANN, J. A. & SHORT, W. J. (eds.) (1999): *Francis of Assisi. Early Documents.* vol. 1., *The Saint.* New City Press, New York – London – Manila. doi:10.1353/cat.2000.0012
- Assisi Szent Ferenc Perugiai legendája* (1997). Ferences Források 3., Agapé, Újvidék – Szeged – Csíksomlyó. (ford., bev., jegyz. Varga, I.)
- BARTOLI LANGELI, A. (2014): Edizioni e traduzioni degli scritti di Francesco. In: *Francesco e Chiara d'Assisi. Percorsi di ricerca sulle fonti.* Editrici Francescane, Padova, pp. 29-86.
- BERG, D. & LEHMANN, L. (Hrsg.) (2009): *Franziskus-Quellen. Die Schriften des heiligen Franziskus, Lebensbeschreibungen, Chroniken und Zeugnisse über ihn und seinen Orden.* Provinziale Franziskaner, Kapuziner und Minoriten – Butzon & Bercker, Kevelaer.
- BONAVENTURA, Szent (2015): *Szent Ferenc élete. Legenda maior.* Középkori Keresztény Írók 7., Szent István Társulat, Budapest. (ford. Berhidai, P.)
- CELANOI, T. (1993): *Celanói Tamás életrajzi Szent Ferencről.* Ferences Források 2., Agapé, Újvidék – Szeged – Csíksomlyó. (ford. Balanyi, Gy.; Hidász, F. & Várnai, J.)
- DALARUN, J. (közread.) (2017): *Boldogságos Ferenc atyánk megtalált életrajza. Celanói Tamás: Boldogságos Ferenc atyánk élete.* Ferences Források Magyarul 1., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest. (ford. Varga, I. K.)
- DALARUN, J. (dir.) (2013): *Claire d'Assise. Écrits, vies, documents.* Sources Franciscaines, Cerf – Éd. Franciscaine, Paris.
- DALARUN, J. (dir.) (2010): *Francois d'Assise. Écrits, vies, témoignages.* Sources Franciscaines, Cerf – Éd. Franciscaine, Paris.
- FERENC, Assisi Szent (2018): *Assisi Szent Ferenc írásai.* Ferences Források Magyarul 3., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest. (ford., jav. Berhidai, P. & Hidász, F.)
- FERENC, Assisi Szent (1992): *Assisi Szent Ferenc művei (Opuscula S. Francisci).* Ferences Források 1., Agapé, Újvidék – Szeged – Csíksomlyó. (ford. Balanyi, Gy.)
- KLÁRA, Assisi Szent (1993): *Szent Klára művei és életének forrásai.* Ferences Források 3., Agapé, Újvidék – Szeged – Csíksomlyó. (ford. Balanyi, Gy.; Hidász, F. & Várnai, J.)
- MENESTÒ, E. & BRUFANI, S. (eds.) (1995): *Fontes Franciscani.* S. Maria degli Angeli, Assisi.
- PAOLAZZI, C. (ed.) (2011): *Fonti francescane.* Editrici Francescane, Padova.
- SCHNEIDER, J. & ZAHNER, P. (Hrsg.) (2013): *Klara-Quellen. Die Schriften der heiligen Klara, Zeugnisse zu ihrem Leben und ihrer Wirkungsgeschichte.* Provinziale der deutschsprachigen Franziskaner, Kapuziner und Minoriten – Butzon & Bercker, Kevelaer.
- Testvérünk és Atyánk. Rövidebb ferences források I.* (2018). Ferences Források Magyarul 2., Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, Budapest. (ford., bev. Berhidai, P.)